

2559 бр

А АГІТАТОРА

2559/9 В. КАРПИНСЬКИЙ

ГРОМАДЯНИН
РАДЯНСЬКОГО
С О Ю З У

59

Українське Державне Видавництво
Київ 1945

Vn5

25 коп.

V.N. Karazin Kharkiv National University

00666096

9

Відповідальний за випуск Є. Пелешук
В. КАРПИНСКИЙ.—Гражданин Советского Союза
(На украинском языке)

БФ 00460. Зам. 366. ½ друк. арк. В друк. арк. 41.000 зн.
Підписано до друку 24 ІІІ 1945 р. Тираж 30.000

Харків. Друкарня „Мистецтво“.

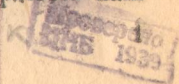
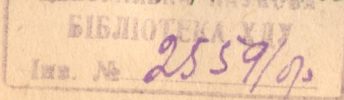
342.72(c)

Молодим радянським громадянам, які виро-
сли й виховалися при радянській владі, важко
уявити собі те жахливе *безправ'я*, в якому жив
народ при царському ладі.

Саме поняття «громадянин» в нашому тепе-
рішньому розумінні було невідоме в царській
Росії. Слово «громадянин» по-старому означало
«городянин». Звання «почесного громадянина»
присвоювалося найбагатшим купцям. Не було
в царській Росії громадян, які мали б політичні
права. Були «обивателі», «піддані» російського
царя, які перебували в цілковитій залежності
від сваволі царських чиновників.

Радянська влада в одному з перших же своїх
декретів встановила високе найменування: «Гро-
мадянин Російської Радянської Республіки».

З утворенням СРСР було встановлено для
громадян союзних республік єдине союзне гро-
мадянство, і слова «радянський громадянин»
набули ще вищого значення, знаменуючи не
тільки належність до першої соціалістичної
держави, але й братерську дружбу народів, що
утворили її. Пам'ятаєте, з якою гордістю наш

поет В. В. Маяковський пред'явив закордоном свій «молоткастий, серпастий радянський паспорт»:

Читайте
і задріть,
я—
громадянин
Радянського Союзу.

Сталінська Конституція надала радянським громадянам такі права і свободи, яких немає і не може бути в жодній з капіталістичних країн. При цьому в нашій Конституції немає ніяких застережень і обмежень до проголошених нею прав, тоді як у конституціях капіталістичних країн є цілий ряд обмежень і застережень. Більше від того, Сталінська Конституція у статтях про права громадян тут же зазначає, чим ці права забезпечуються на ділі. Жодна буржуазна конституція про це і не згадує. А забезпечення прав на ділі, в житті—це, звичайно, найважливіше.

У чому ж полягають основні права радянських громадян? Чим забезпечені ці права на ділі, в житті?

ОСНОВНІ ПРАВА РАДЯНСЬКИХ ГРОМАДЯН

У царській Росії мільйони робітників і селян поневірялись по містах і селах, шукаючи роботу. Тоді не було права на працю, як немає його й тепер у жодній капіталістичній країні.

Зате у капіталістичному суспільстві є право на експлуатацію чужої праці, яким користуються всі багаті люди в силу того, що в їх приватній власності перебувають фабрики, заводи, землі.

Радянська влада знищила право багатих паразитів на експлуатацію чужої праці. Сталінська Конституція закріпила за всіма радянськими громадянами *право на працю*. Це значить, що кожний радянський громадянин має право на одержання гарантованої роботи з оплатою праці відповідно до її кількості й якості. В цьому й полягає соціалістичне правило оплати праці, записане в Сталінській Конституції такими словами: «Від кожного за його здібністю, кожному—за його працею».

Чим же забезпечено на ділі право радянських громадян на працю? Це право забезпечено нашою соціалістичною організацією народного господарства, неухильним зростанням продуктивних сил радянського суспільства, усуненням можливості господарських криз і ліквідацією безробіття. «...Перед нашою молоддю,—як добре сказав М. Горький,—немає питання про роботу, вона ставить перед собою питання про вибір професії».

З тяжкого, ганебного тягара праця стала у нас справою честі, слави, доблесті й героїства. Тисячі молодих трудівників нагороджені орденами і медалями. Чи давно двадцятирічний

тамбовський колгоспник Михайло Анніков почав працювати? А тепер він Герой Соціалістичної Праці. І не він один. За роки війни це високе звання було присвоєне 22 молодим трудівникам. Молодим робітникам, сміливим новаторам виробництва—Луніну, Єлисеєву, Семиволосу, Чалкову—присуджено Сталінські премії. Радянській молоді даю всі можливості для радісної творчої праці, праці для себе, праці для своєї Батьківщини.

Сталінська Конституція проголосила також *право на відпочинок*. Воно забезпечене тим, що в умовах мирної праці в нашій країні був установленний найкоротший робочий день у світі; тим, що для робітників і службовців встановлено, крім вихідних днів, щорічні відпустки зі збереженням на цей час їх заробітної плати; тим, що трудящим надана можливість відпочинку в культурних умовах. Радянська держава і професійні спілки створили по всій країні будинки відпочинку, санаторії, клуби, театри, кіно, музеї, бібліотеки, читальні, стадіони, парки, спортивні майданчики. Всі ці заклади надаються у користування громадян безплатно або за невелику плату. Мільйони радянських громадян побували в будинках відпочинку і санаторіях. Так, наприклад, в 1939 р. провели двотижневу відпустку в будинках відпочинку 2 мільйони 700 тисяч робітників.

У 1940 році, у зв'язку із зростом воєнної

небезпекою для нашої країни, за ініціативою ВЦРПС робочий день був збільшений з 7 до 8 годин і був зроблений перехід з 6-денного на 7-денний тиждень. Після розбійницького нападу фашистської Німеччини на нашу країну було дозволено встановлювати обов'язкові надурочні роботи тривалістю від 1 до 3 годин на день для всіх робітників та службовців і були скасовані чергові та додаткові відпустки, при чому право на грошову винагороду за невикористану відпустку збережено. Своєчасність і безумовна правильність цих заходів радянського уряду ясні кожному патріотові. Справа йде про *тимчасове* скорочення відпочинку, викликане завданням постачати Червоній Армії все потрібне для перемоги над ворогом, завданням розгромити ворога, який зазіхнув на самостійність нашої соціалістичної Батьківщини.

Поряд з правом на працю і на відпочинок одним з величезних завоювань радянських громадян є *право на освіту*. У старій Росії освіта була особливим привілеєм, виключним правом багатих людей. Царські міністри забороняли приймати до середньої школи дітей трудящих. Та й звідки було взяти робітникові або трудящому селянинові сотні карбованців у рік на плату за право навчання і на утримання учня в середній, а тим більше у вищій школі?! У царській Росії понад $\frac{3}{4}$ населення не знало навіть звичайної грамоти. Радянська влада з

самого початку поставила своїм завданням знищити ганебну спадщину царизму—неписьменність. Сталінська Конституція закріпила за всіма громадянами право на освіту, аж до вищої. Навчання у нас цілком безплатне в початкових і неповних середніх школах (семирічках). В останніх трьох класах середніх шкіл, у спеціальних середніх школах і у вищих навчальних закладах держава бере на себе основну частину витрат на освіту, а решту оплачують самі громадяни. Виробниче навчання всюди безплатне. У ремісничих і залізничних училищах та школах ФЗН безплатне не тільки навчання, але й утримання учнів. Так само ж здобувають безплатну освіту та утримання учні у військових суворовських училищах та у спеціальних ремісничих училищах для дітей воїнів Червоної Армії, партизанів і для дітей, батьки яких загинули від рук німецьких загарбників. Всі студенти, які вчаться задовільно, одержують від держави стипендії. Відмінники одержують до стипендії набавку в 25%.

Не зважаючи на труднощі воєнного часу, держава ні на хвилину не послаблює свого піклування про освіту народу, про освіту молоді. В 1944 р. на потреби освіти була асигнована величезна сума—21,1 міліарда карбованців. Йдучи назустріч бажанню робітничої і колгоспної молоді дістати повну середню освіту без відриву від виробництва, уряд відкрив у дні

війни у містах і селах вечірні школи на сотні тисяч учнів.

За роки радянської влади була виконана колосальна робота по освіті всіх народів, що населяють нашу країну. До радянської влади понад 40 неруських народів не мали навіть свого письменства, своєї азбуки. Письменних серед них були одиниці. А на 1938 рік викладання в школах провадилося вже 112 мовами народів СРСР. Значно зросла кількість письменних. У Киргизії до революції на тисячу киргизів було лише 6 письменних, тепер їх понад 600. Збудовано дуже багато не тільки початкових і середніх шкіл, а й технікумів, вузів. В Узбекистані, наприклад, до радянської влади не було жодного вищого учбового закладу, а тепер тут 29 вузів, 110 технікумів і Узбекиська Академія наук. Мільйони юнаків і дівчат неруських національностей, раніше приречених на темряву і нещасття, дістали освіту, стали свідомими, культурними учасниками творчого життя країни.

Царський уряд не тільки тримав у темряві різні народи нашої країни, але й нацьковував їх один на один, намагався посіяти між ними ворожнечу, щоб легше було панувати і пригноблювати трудящих усіх націй. Радянська влада, встановлена насамперед російським народом, повела зовсім іншу національну політику. Вона знищила національний гніт, заявила, що

надалі в нашій країні не буде ні панівних, ні підкорених націй, що всі народи повинні бути вільні і рівноправні. Завдяки такій політиці зросло і зміцніло взаємне довір'я між народами Радянського Союзу і склалася між ними непо-рушна дружба. Сталінська Конституція закрі-пила *рівноправність радянських громадян* неза-лежно від їх національності і раси в усіх га-лузях господарського, державного, культурного, громадсько-політичного життя. До якої б на-ції або раси не належав радянський громадянин, він користується такими ж політичними пра-вами, як і всі інші громадяни. Він може бути обраний або призначений на будьякі державні пости і посади. Він може бути прийнятий на будьяку роботу відповідно до своїх знань і здібностей. Він може вступити до будьякого навчального закладу і займатися будьякою гро-мадсько-корисною діяльністю на рівних основах з усіма іншими громадянами.

Конституція надає жінці рівні права з чоло-віком в усіх галузях господарського, держав-ного, культурного і громадсько-політичного життя.

Громадяни СРСР користуються ще цілим рядом найважливіших прав: правом на мате-ріальне забезпечення в старості, а також в разі хвороби і втрати працездатності; свободою со-вісті, свободою слова, друку, зборів та демон-страцій; правом об'єднання в громадські орга-

нізації; найбільш активні і свідомі громадяни з рядів робітничого класу та інших верств трудящих об'єднуються у Всесоюзну комуністичну партію (більшовиків).

ОСНОВНІ ОБОВ'ЯЗКИ РАДЯНСЬКИХ ГРОМАДЯН

Сталінська Конституція надала радянським громадянам великі права, яких немає в жодній країні світу. Разом з тим наша Конституція покладає на радянських громадян і серйозні обов'язки. У нас немає прав без обов'язків, як немає і обов'язків без прав. Візьміть працю. Хто у нас зобов'язаний працювати? Всі. Сталінська Конституція проголосила працю «обов'язком і справою честі кожного здатного до праці громадянина». Разом з тим Конституція надала всім радянським громадянам право на одержання продуктів праці за кількістю і якістю виконаної кожним роботи. Навпаки, людину, що не працює, але здатну до праці, наша Конституція позбавляє права на одержання продуктів: «Хто не працює, той не їсть».

Як повновладні господарі у країні, трудящі самі через органи своєї радянської влади встановили права й обов'язки радянських громадян. Кожний з цих обов'язків цілком відповідає життєвим інтересам трудящих.

У нас немає суперечностей між інтересами трудящих та інтересами держави, суспільства.

Ті й інші інтереси повністю збігаються. Ми створили справедливий суспільний і державний лад. Ми хочемо зміцнювати його і розвивати далі. Ми готові захищати цей лад, захищати нашу радянську Батьківщину всіма силами.

Що ж для цього потрібно? Для цього насамперед вимагається від кожного радянського громадянина, щоб він чесно виконував усі обов'язки, які встановлені Сталінською Конституцією у статтях 130—133.

Які ж це обов'язки?

Свято додержувати Конституції Радянського Союзу—такий перший обов'язок радянського громадянина. У Конституції викладено основи нашого суспільного і державного ладу. Кожний з нас знає і пам'ятає, що Сталінська Конституція закріпила той порядок, при якому вся влада в країні належить трудящим. Суворе додержання Конституції забезпечує процвітання і могутність нашої Батьківщини, а отже і особистий добробут радянських громадян.

Точно, беззастережно виконувати закони—найважливіший обов'язок радянського громадянина. Конституція—це закон наших законів: на її основі видаються всі інші закони. У них виражена воля трудящих, записане те, що представники народу визнали правильним і необхідним в інтересах радянської держави, в інтересах усього суспільства, тобто всіх трудящих. Хто не виконує, порушує радянські за-

кони, той іде проти волі народу, той завдає шкоди інтересам радянської держави.

Додержувати дисципліни праці—ця вимога Конституції випливає з того, що господарські підприємства належать у нас не капіталістам і поміщикам, а державі або колгоспам, кооперативам. Чим старанніше працюють робітники, колгоспники, тим багатшою стає наша держава, наше суспільство, яке складається тільки з трудящих, тим більше одержують трудящі за свою працю, тим краще постачаються робітники, колгоспники. А тому кожний трудящий зацікавлений, щоб працювати якомога старанніше і краще.

Радянські громадяни в переважній більшості усвідомлюють, що вони працюють на самих себе і ставляться до праці чесно, додержують трудової дисципліни не за страх, а за совість. Але в народних масах є й відсталі люди, які ще не подолали решток старого ставлення до праці, стараються уникнути від роботи, дати суспільству своєю працею поменше, а увірвати з нього побільше. Відносно таких людей потрібні заходи не тільки переконання, але й примусу. Треба зауважити проте, що в радянській країні примус застосовується своєю ж, робінично-селянською владою і в інтересах самих же трудящих.

Кожний радянський громадянин і насамперед юнаки та дівчата, які починають працювати,

повинні ясно розуміти особливу важливість додержання трудової дисципліни в нашому соціалістичному суспільстві.

У старий час порушення трудової дисципліни на якомунебудь заводі завдавало шкоди власникові заводу. А подивимось, що сталося б у нас в разі невиконання трудових виробничих завдань на якихнебудь заводах або фабриках. Всі наші підприємства становлять разом одне величезне господарство, яке ведеться за єдиним народногосподарським планом. У цьому господарстві заздалегідь розраховано, скільки, якої продукції, в які строки повинно виробити кожне окреме підприємство. Якщо, наприклад, деякі вугільні або нафтові підприємства недовиконують своїх планових завдань, то фабрики, заводи недоодержать потрібної їм кількості палива; і це перешкодить їм виконати свій план по виробництву зброї, боєприпасів, речей широкого вжитку та ін. Цілком ясно, що порушення трудової дисципліни на окремих наших підприємствах неминуче повинно приводити до порушення злагодженої, безперебійної роботи нашого народного господарства. В умовах війни найменше порушення трудової дисципліни завдає прямої шкоди нашій Батьківщині в її боротьбі проти німецьких загарбників.

Поряд з вимогою додержання трудової дисципліни Сталінська Конституція зобов'язує радянських громадян чесно ставитися до громад-

ського обов'язку, поважати правила соціалістичного співжиття. Юнаки і дівчата, вступаючи в життя, повинні глибоко усвідомити ці вимоги, найвище за все ставити інтереси Батьківщини, всі свої сили віддавати для блага суспільства, уболівати душею за громадську справу, ставитися до всіх радянських громадян без різниці націй в дусі поваги і взаємної братерської допомоги, дбайливо піклуватися про дітей і т. ін.

Конституція зобов'язує радянських громадян *берегти і зміцнювати суспільну, соціалістичну власність*. Чому Сталінська Конституція надає такого величезного значення суспільній, соціалістичній власності?

У старій Росії про суспільну, соціалістичну власність можна було почути тільки на підпільних зборах від більшовицького пропагандиста. Капіталісти, поміщики, куркулі, буржуазні письменники на всі лади вихваляли приватну власність. І це зрозуміло: основою всього капіталістичного ладу з його грабежем і насильством над трудящими масами є приватна власність на засоби виробництва. Все це докорінно змінилося в нашій країні з того часу, як влада буржуазії у нас повалена і в усьому народному господарстві встановлена суспільна, соціалістична власність на засоби виробництва. Суспільна власність стала тією основою, на якій ми створили новий, соціалістичний лад. Кожний трудящий кровно зацікавлений в тому, щоб

берегти, зміцнювати, множити соціалістичну—державну і кооперативно-колгоспну—власність як священну і недоторкану основу радянського ладу, як джерело багатства і могутності нашої Батьківщини, як джерело заможного і культурного життя всіх трудящих. Наша Конституція оголосила ворогами народу осіб, які чинять замах на суспільну, соціалістичну власність.

Неправильно було б думати, що піклування про суспільну власність обмежується самою охороною її від розкрадачів та шкідників. Берегти і зміцнювати суспільну власність—значить боротися з безгосподарністю, марнотратством, берегти народну копійку, підвищувати продуктивність праці, знижувати собівартість продукції, підвищувати її якість, розширювати і множити наше соціалістичне господарство. Треба пам'ятати завжди і всюди, що суспільна, соціалістична власність є основа всього нашого ладу, всього нашого життя.

Почесний обов'язок радянських громадян—так ваша Конституція називає військову службу в рядах Робітничо-Селянської Червоної Армії. І дійсно, що може бути почеснішим, ніж перебувати в рядах славної, любимої народом Червоної Армії, яка відстояла молоду Радянську республіку в роки громадянської війни, була вірним вартовим нашої країни в роки мирного будівництва і тепер, у дні Великої вітчизняної війни, у безприкладно героїчній боротьбі проти

фашистської Німеччини та її спільників, відстояла свободу і незалежність Радянського Союзу.

Служба в Червоній Армії вимагає від людини високих моральних і фізичних якостей— високої ідейності, відданості радянській Батьківщині, сміливості і витривалості, мужності і відваги. Ці якості повинні виховувати в собі радянські юнаки, готуючись до служби в рядах Червоної Армії.

Захист Батьківщини є священний обов'язок кожного громадянина СРСР. Захищати радянську Батьківщину може, повинен не тільки воїн Червоної Армії, але й кожний радянський громадянин. Товариш Сталін у своєму зверненні до народу по радіо на 12-й день після розбійницького нападу фашистської Німеччини на Радянський Союз роз'яснив, що війну, яка почалася, не можна вважати звичайною війною між двома арміями. Це Велика вітчизняна всенародна війна проти іноземних загарбників, які несли загибель Радянському Союзові і поневолення всьому радянському народові. І тоді ж у своїй промові товариш Сталін розгорнув перед народом цілу програму боротьби, в якій кожний радянський громадянин знайшов своє місце у справі захисту Вітчизни.

На заклик вождя на боротьбу з ворогом піднявся весь радянський народ. У цехах і забах, на колгоспних полях, на транспорті, в нау-

кових закладах—всюди радянські люди упертою, напруженою працею вносили свій вклад у справу перемоги. Саме завдяки самовідданій підтримці з боку всіх народів Радянського Союзу Червона Армія змогла успішно виконати свій обов'язок перед Батьківщиною і вигнати німців за межі радянської землі.

* *

Великі досягнення Радянського Союзу. Великі, незрівнянні перемоги нашої героїчної Червоної Армії. Але боротьба далеко ще не закінчена. Попереду боротьба за повне знищення фашизму, за міцний мир між народами. Попереду боротьба за такі порядки, при яких війни між народами стали б взагалі неможливими.

У цій боротьбі Радянський Союз покликаний відіграти провідну роль серед інших країн як найпередовіша країна своїм суспільним і державним ладом.

Відамо ж усі сили, усі помисли нашої соціалістичній Батьківщині, її захистові, її зміцненню, її дальшому розвитку і славі! Будемо свято виконувати всі вимоги, які наша Батьківщина ставить до своїх громадян!

(Журнал «Спутник агитатора», № 1, 1945 р.).

